

Sait Çetinoğlu: Pontos'un Zenginliği ve Pontos Soykırımı

Posted on 19/05/2019

Pontos'un Zenginliğine dair Genel Bilgiler (1)

Pontos Osmanlı coğrafyasının en gelişmiş bölgelerinden biridir gerek nüfusunun artışı, gerek kalkınmasından ve zenginliği açısından son derece önemli ve Pazar için üretim yapılan kapitalizme eklemlenmiş bir bölgedir. Bu nedenle aynı zamanda Pontos'taki canlı Helenizmin de kaynağıdır. Emmanuil Emmanuilidis bu canlılığın Ege sahilindeki Hellenizmle kıyaslandırılabilirliğini söyler. Bu canlılık aynı zamanda Osmanlı için endişe kaynağıdır. Canlılığın endişe kaynağı olarak algılanması bölgede türlü türlü bahaneler bulunarak Hükümet tarafından alınan ağır ve özellikle askerî tedbirler eksik olmaz. Bu bahaneler arasında Karadeniz'de dolaşan Çarlık Donanması birinci sırada olup, bu donanmanın hareket potansiyelinden dolayı da buralar askerî bölge olarak değerlendiriliyordu.

Bölge çevresindeki dağlar da, yalnız Hıristiyanların değil, büyük miktarda Türk olan asker kaçağı silahlı kişilerin barınağı olmasına da elverişlidir. Samsun hem bir liman kenti hem de iç Anadolu'ya açılan bir kapı olması bakımından korunması için nüfus bileşiminin

homojenize edilmesine uygun zaman ve zeminin oluştuğuna kani olan İttihat ve Terakki Cemiyetinin (İTC) etnik temizlik politikasını rahatça uygulayabileceği bir yer olduğu düşünülür. Aynı zamanda iç talan bakımından zenginliği de iştahı kabartan bir nedendir.

Pontos'taki zulümlerin ve katliamların hatta otokton halkının mübadele adı altında kadim topraklarından sökülmelerinin nedeni bu zenginlikten kaynaklanmaktadır.

1915 öncesi Samsun Ekonomisinden aşağıda sunduğumuz kısa özet ne söylediğimizin net ifadesidir:

İŞLETMELER VE MİLLİYETLER (2)

Faaliyet kolu	Toplam işletme	Pontos	Ermeni	Müslüman	Diğer/ yabancı
Uncu	17	3	14		
Kitapçı	2	2			
Yün tüccarı	7	3	1	3	
Ev ve mutfak eşyası	13	10	1	1	
Deri Tüccarı	6	4	1	1	
Avukat	10	6	3	1	
Mobilyacı	7	7			
lokanta	5	4		1	
Tütün tüccarı	28	18	3		6
Tatlıcı	2	2			
Demir tüccarı	3		3		
Banker	4	4			
Ayakkabı imalatçısı	12	9	3		
Eczacı	6	6			
Fotoğrafçı	3	2	1		
Kumaş tüccarı	5	4	1		
Sigortacı	10	9	1		

Pontosluların Kadim Topraklarından Sürülmesinin ve sökülmesinin sürekliliği: Tehcirler

Bu zenginliğe el koymak için askeri bahanelerle Pontos nüfusu ölüm yolculuğuna çıkarılır. Ölüm yolculuğuna çıkarılmalıdır ki savaş sonunda geri dönüp hak iddiasında bulunmasın. Pontostaki ve diğer bölgelerde Hıristiyanların Soykırımı uğratılmalarının temel sebebi budur.

Rum Amale Taburu

Vehip Paşa 1916 Kasımında Alman danışmanları ile birlikte, “masum” bir askeri güvenlik plânı hazırlar. Plan, güvenlik nedeniyle, Rus cephesi üzerinde bulunan tüm Hıristiyanların, cepheden 50 kilometre kadar geriye aktarılması gerektiğini ileri sürmektedir.. Plana göre, Ruslar Ortodoks Hıristiyan olduğu için, cephe hattında Hıristiyanların varlığı bir güvenlik sorunu yaratıyordu. Plan, Tirebolu’dan Bafra, Samsun ve Sinop’a kadar tüm bölgeyi kapsıyordu. Bu sözde geçici bir plandı, mantıklı ve de masum nedenlerle hazırlanmıştı. Evet, bu belki mantıklı ve amaca uygun bir plandı, ama asla masumane değildi. (3) Pontoslular bu plan dahilinde ölüm yürüyüşlerine çıkarıldılar.

Hüküm süren kış, yok edilme planı için çok imkânlar veriyordu, günler bunun için çok müsaitti. Nitekim 27 Aralık 1916 Pazar günü, yani Noel bayramının üçüncü günü (4),

Samsun'da, sehrin ileri gelen Rumları tutuklandı. Tutuklananların başkalarıyla irtibat kurmalarına ve erzak almalarına izin verilmediği gibi, ertesi günün şafağında Anadolu'nun içlerine gönderildiler. Aynı gün, Samsun'un Kadıköy semti ordu tarafından kuşatıldı. Genelde halk tabakasının bulunduğu semtte, güya Paşa'nın ilanlarını öğrenmek için çağrıldıkları semtin meydanında, toplananların tümü tutuklanarak, ihtiyar, çocuk ve kadınlar, toplamda 4.000 kişi, refakatçiler eşliğinde iç kesimlere gönderildi. Karakışın içinde yayan, susuz ve yiyeceksiz, istirahat etmelerine müsaade edilmeden, vadi ve dağları astılar. Oniki saatlik devamlı yürüyüşten sonra uyku molası verilerek, ertesi gün gene 12 saatlik yürüyüş yaptırılarak, sonunda, 4. Gün Havza'ya vardılar. Çorum'a yönlendirilen zavallı kervan, yol boyunca, Amasya, Bafra ve Çarşamba bölgelerinden boşaltılan başka kervanlarla birleşip yollarına devam ettiler. Şehirlerde tutuklamalar devam ediyordu. Geceleri çevredeki dağlar, yakılan köylerin alevin ışıkları arasında parıldıyordu. Genel sürgün mıntıkları ilan edilmeyen yerlerden yalnız erkekler sürgün ediliyor, yakılmayan köyler Kafkasya'dan gelen mültecilere veriliyordu. (5)

Bu insanların kadın, çocuk ve ihtiyarlardan oluştuğunun altının çizilmesi gerekir. Dolayısıyla korumadan uzaktırlar. savaş dolayısıyla genel seferberlik ilan edilmiştir. Askerlik çağında olanlar (15-65), orduya alındıktan sonra, amele taburlarına nakledilerek orduda yük hayvanı olarak kullanılmak üzere Van, Erzurum ve Diyarbakır'a çıplak ve erzaksız bir şekilde gönderildiler. Kaçmayanlar buralarda öldürülmüşlerdi.

" 9 Mart 1916 tarihinde Giresun Rumları, 16 Kasım 1916'da Tirebolu Rumları Şebinkarahisar ve Suşehri arasında bulunan Birk köyüne, 30 Aralık 1916 tarihinde de Melet Vadisinin doğusunda bulunan sahil bölgesi Rumları ise Sivas ve Tokat vilayetlerine sevk edilmişlerdir. Savaş sırasında Giresun'dan sevk ve tehcir edilen Rumların sayısı bazı arşiv belgelerine konu olmuştur. Buna göre Giresun'dan Ankara'ya 54 hanede 179 (içlerinde Samsunlu ve Gümüşhaneli Rumlar dahil olmak üzere), (6) Kayseri'ye 15 hanede 60, (7) Kastamonu'ya 84, (8) Sivas'a 60, Tokat'a 610, Amasya'ya 327, Şebinkarahisar'a ise 29 kişi sevk ve tehcir edilmiştir. (9) Sevk edilen Rumların daha sonra 15 Mayıs 1918 tarihinde

memleketlerine dönmelerine izin verilmiştir.” (10) Tabiidir ki geri dönebilenler mucize eseri sağ kalabilmiş olanlardır. Ancak bu konuda Ankara ve İstanbul hükümetlerinin aynı yönde hareket ettiklerini görüyoruz: Geri dönmelere büyük güçlükler çıkartırlar; 15 Temmuz 1919’da Vakit Gazetesi ile bir mülakat yapan İstanbul hükümeti Nafia Nazırı Ferid Bey, (11) Anadolu’dan [bunu yurtlarından diye okumak gerek] ne maksatla çıktıkları (12) bilinen Rumların tekrar geri dönmelerine engel olacaklarını, bu konuda Trabzon ve Samsun’daki yetkililerin, daha önce Ali Kemal Bey zamanında böyle kesin emirler aldıklarını da belirterek; bu konuda İtilaf Devletleri temsilcilerinin de aydınlatıldığını ifade etmesini bu zorluklardan biri olarak anlamının yanı sıra İtilaf devletlerinin de bu konuda bir çabalarının olmaması olarak da okumak mümkündür.

Zaten Birinci Dünya Savaşının sonlarına doğru geri dönmelerine izin verilen Giresun Rumları 1921 yılında yeniden tehciire tabi tutuldu. Merkez Ordusu Komutanlığı, 9 Haziran 1921 tarihinde Rumların iç bölgelere sürülmesini istedi.

Ankara hükümeti, 16 Haziran 1921’de aldığı bir kararla 15-50 yaş arasındaki eli silah tutan bütün Rumları bölge dışına çıkardı. Giresun’dan Sivas, Tokat, Yozgat, Çorum, Şarki Karahisar, Elaziz, Ergani, Malatya ve Maraş’a gerçekleştirilen sürgünlerde 8500 Rum tehcir edildi. (13)

Sermayenin El değiştirmesi ve Zenginleşme

Giresun Belediye Başkanı
Kaptan Yorgi Konstantinidi
Paşa

Fotiadis, Tehcir adı altında ölüm yollarına çıkarılar Pontos'un Hıristiyan Halkının geride bıraktıkları değerlerin Müslümanlar için bir zenginlik kaynağı olduğunun altını çizer: Ermenilerin ve Rumların servetleri, katillerinin ve zorbaların eline geçti. Caniler ve sonradan olma yeni zenginler tarafından Ermeni ve Rumların imha edilmesiyle Pontos'ta o zamana kadar bulunmayan bir Müslüman burjuvazi oluştu. (14)

Ölüm yürüyüşüne çıkarılanların geride bıraktıkları değerlerin korunmasına (!) dair yönetmelikler çıkarılmıştır. Ancak bu değerler gasplara ve yolsuzluklara konu olacaktır. Bölgenin egemeni Topal Osman Ağa tüm zenginliği bu gasplardan oluşmuş diğer egemenler de ondan aşağı kalmamıştır. Osmanlı ve Cumhuriyet arşivleri bu yolsuzluk belgeleriyle doludur:

14 Ağustos 1335 (1919) tarihli bir belgede Giresun kazasından dahile nakledilen Rumlara ait fındıklık bahçeleri hasılatını hod-be-hod [kendi başına] almış olan Kafkas kolordusundan bir binbaşından söz edilir. (15)

5 Haziran 335 tarihli bir belgede listesiz makbuzsuz tutanaksız askeriyece şarki karahisar'dan alınan Rum emval-i metrukesinden söz eder. (16)

4 / 8 / 34 (1918) tarihli Aşair ve Muhacirin Müdiriyyetine ait belgede Rusyaya giden Pontoslulardan kalan mallardan savaş ganimeti olarak söz edilir. (17)

23 Ekim 334 (1918) tarihli belgede Küçükköy'ündeki Rum emval-i metrukesinden Yorgi Fedan'a ait yağhane alat ve edevatını söküp aşıran ihtiyat zabıtinden söz eder. (18)

14 Kasım) 334 (1918) tarihli belge merbut Yeniköy Rumlarının mahal-i ahara hin-i

nakillerinde orada metruk eşya ve hayvanatça vukua getirilen su-i isti'malat [yolsuzluk] hakkındadır. (19)

20 Haziran 334 / 918 tarihli maliye bakanlığına ait belgede, Canik Tasfiye Komisyonu muamelatının incelenmesine görevlendirilmiş edilmiş olan Amasya Sancağı muhasebecisi İbrahim bey inceleme raporunu yazmış ve inceleme evrakına göre yolsuzluk durumu anlaşılan söz konusu komisyonun maliye üyesi ... bey azledilmiş olduğuna ilişkindir. (20)

Temmuz 334 tarihli belgede Rumlardan metruk zeytinlikler ile fındık bahçelerinde ve diğer arazilerde yetişmekte olan mahsulatın bazı mahallerde gerçek değerlerinin fevkalade aşağı bir fiatla ve kısa müddetli müzayede ihale edilmekte olduğu istihbar kılınmıştır. (21)

Rum malları ile ilgili yolsuzluklar her bölgede yapılmaktadır. Bunlara dair bir çok belge bulunmaktadır. Bunlara dair bir örnek de verelim:

4 Haziran 332 (1916)tarihli belge Bergama eşraf ve yerel memurlardan bazılarının emval-i metrukeden aldıkları zeytin ağaçları hakkındadır. Belge ekinde yolsuzluk yapanlar ve yaptıkları yolsuzluk miktarları listelenir. (22)

6 Nisan 336 (1920) tarihli belge Rum Emval-i Metrukesi eski muhasebecisi... efendi tarafından Ziraat Bankası'ndan alınıp kaydı icra edilmeyen (3560) üçbinbeşyüzaltmış kuruşun adıgeçen tarafından çalınmasıyla ilgilidir. (23)

Zenginleşmenin bir diğer mekanizması el konulan yetimlerden dolayı edinilen Hıristiyanlara ait mülklerdir. Yetimlere ve kadınlara el koyanlar bunların ailelerinden gelen mülklere de el koyma hakkı elde etmektedirler: Din değiştiren [değiştirilen demek gerekir] veyâ evlenen [el konan demek gerekir], eğitim [asimilasyon demek gerekir] maksadıyla güvenilir kimselere, teslim edilen çocukların malları korunacak ve bu malları bırakanlar ölmüş ise [öldürülmüş demek gerekir] bunlara ait hisseler [bu ailelere] verilecektir. İç işleri bakanlığının çeşitli

vilayetlere gönderdiği 11 Ağustos 1915 tarihli belge yetimlerden ve el konulan çocuk ve kadınlar vasıtasıyla edinilecek zenginliklere ilişkindir. (24)

Fotiadis çocuklara el koyma ve Müslümanlaştırılmasının altını çizer: Çocuklara el koyma, sadece zorla kaçırma biçiminde gerçekleşmiyordu. Bilakis, çocuklar artık kendi Hıristiyan kökenlerini söylemeye cesaret edemeyecekleri duruma gelene kadar yapılan terör ve işkenceyi de kapsıyordu. (25) El koyma ve Müslümanlaştırmaya ilişkin raporlara yer vererek bu konunun önemsenmediğini vurgular: Küçük Asya Rumlarının çocuklarının 20. yy.'da zor yoluyla çalınması ve zorla Müslümanlaştırılması Küçük Asya'dan kaçan birçok yazarın dikkat çekmesine rağmen, Yunan Devleti tarafından bilinçli olarak araştırılmadı. (26)

İmparatorluk dönemindeki gasplardan arta kalan mülkler Kemalist dönemde hazineye gelir sağlamak ve Kemalist kadroların zenginleşerek Müslüman-Türk burjuvaziye dönüşmesi için bunlara devredilir.

Pontosluların geride bıraktıkları mülkler iki kategoride sınıflandırılmaktadır. Mübadele ile bıraktıkları; mübadil mülkler. Diğeri de öldürülen veya kaçırılan kişilerin geride bıraktıkları; Gayri mübadil mülkler: Bu gün Trabzon'da Atatürk Köşkü olarak kullanılan Kabayannis'in Konağı, Kabayannis'in Mübadil olmamasına rağmen el konulmuştur. Kabayannis Rus vatandaşıdır ve mübadeleye tabi bir Pontoslu değildir. Bu gibi örnekler çoğunluktadır. Kemalistler lozan'ın yürürlüğe girdiği 4 Ağustos 1924 tarihinde malının başında olmayan bütün Gayrimüslimlerin mülklerinin sahibi olduklarını ilan etmişler ve bunlara el koymuşlardır.

Rus tebasından Kiryako oğlu Bavli, Panayotoğlu Nikola, Kakuloğlu yorgo kızı Lambada ve Kakuloğlu Haralambo kızı Tabada'nın mülkleri 24 Aralık 1928 günü (27) haraç mezat satılmak üzere 4 Aralık 1928 günü satışa çıkarılmıştır. 21 Temmuz 1932 günlü Yeşil Gireson Gazetesinde 5 parça Gayrimübadil mülk Ziraat Bankasınca mezata çıkarılmıştır.

Giresun aralıksız en uzun (1885-1904) Belediye Başkanlığı yapmış olan Kaptan Yorgo Konstantinis Paşa'da Mübadil olmamasına rağmen, Paşa'nın mülkleri 21 Temmuz 1932 günü haraç mezat satılmıştır. (28)

Amasya Mahkemesince idam edilen Bafra Haralambo'nun, ve Deliyaroğlu (Deligavuroğlu) Yorgo'nun mülkleri 27 Temmuz 1932 tarihinde satılmak üzere mezata çıkarılmıştır. (29)

Dönemin yerel gazetelerinde bir çok başka örnekler de bulunmaktadır

İyileştirme ve öneriler

Pontos halkı 1908- 1923 yılları arasında çok acı çekmiş ve 1924 tarihinde tarihsel topraklarından sökülmüştür. İnsanlığın bugün eriştiği uygarlık seviyesinde Pontos halkının uğradığı bu zulümlere yönelik iyileştirmeler yapılabilir.

1. Tarihsel topraklarından kovulan Pontos Halkından isteyenlere vatandaşlık hakkının geri verilmesi.
2. Müslümanlaştırılan yetimlerin ve el konulan kadın ve kızların nüfus kayıtlarının çıkarılması ve bunlardan dolayı edinilen mülklerin bir envanterinin çıkarılması.
3. Osmanlı dönemi tapu kayıtlarının şeffaflaştırılması ve araştırmacılara açılması.
4. Mübadele öncesi mülk değişiminin envanterinin çıkarılarak el koymaların tespiti.
5. Zilyetlik iddiasıyla ve şahitlerle edinilen mülklerin envanterinin çıkarılarak el koymaların tesbiti.

Gibi çalışmalar acıların giderilmesinde ön adımlar olabilir.

EKLER

Ek 1

El konulan Hristiyan yetimlerin mallarının gaspına dair Osmanlı belgesi

Başbakanlık Osmanlı Arşivi/ DH.ŞFR., nr. 54-A/382

Bâb-ı Âlî Dâhiliye Nezâreti [içişleri Bakanlığı]

İskân-ı Aşâyir ve Muhâcirîn Müdüriyyeti

[Aşiretlerin iskanı ve muhacirler müdürlüğü]

İstatistik Şu'besi Umûmî: 451 Şifre

Adana, Ankara, Erzurum, Bitlis, Haleb, Hiidâvendigâr, Diyârbekir, Suriye, Sivas,

Ma'mûretü'l-azîz, Musul, Trabzon, Van Vilâyâtıyla, İzmit, Urfa, Eskişehir, Zor, Canik, Kayseri, Mar 'aş, Karesi, Kal 'a-i Sultâniyye, Niğde, Karahisâr-ı Sâhib Mutasarrıflıklarına Adana, Haleb, Mar 'aş, Ma 'mûretü 'l-azîz, Diyârbekir, Trabzon, Sivas, Canik, İzmit Emvâl-

Metrûke Komisyon Riyâseti'ne

İhtidâ eden /din değiştiren veyâhûd {yada izdivâc edenlerle/evlenen, eğitim [asimilasyon] maksadıyla teslim edilerek bırakılan güvenilir kimselere bu çocukların malları korunacak ve

bu malları bırakanlar ölmüş ise bunlara ait hisseler verilecektir.

Fi 29 Temmuz sene [1]331 [11 Ağustos 1915]

Nâzır [Bakan]

DIPNOTLAR

1) Pontos antik çağ'ın da en zengin bölgelerinden biridir. Özellikle İmparator Büyük Mithradates (VI) (Mithradates aynı zamanda İskender olarak anılır. Antik çağın en çok okunan el yazması ve dillerde dolaşan efsanesi, İskender Menkibes/ Efsanesi'nin konusu Mithradates'tir) döneminde gücünün doruğuna ulaşmış, Roma İmparatorluğunun egemenliğini kabul etmemiş, uzun yıllar Roma ile savaşmıştır. Bu uzun savaş döneminde Mithradates savaşını sınırsızmış gibi görünen altın stokları ile finanse eder. Büyük Mithradates Roma ile olan uzun savaşlar boyun–ca hiçbir zaman parasız kalmamıştır. Kral kısa süre içinde ordu toplayabildiği gibi aynı zamanda her zaman askerlerine iyi ücretler ödeyecek kadar çok paraya sahipti. Pontos hem bölge ticaretinin hem de uzak yol ticaretinin çekim merkezidir. Pontos'un refahının, ticaretten ve altın, gümüş, demir, değerli mineraller gibi doğal kaynaklardan geldiğini biliyoruz. Mithradates vergilerden ve Karadeniz'deki tahıl, tuzlanmış balık, şarap, zeytinyağı, balmumu, altın, demir, mineral, boya özleri, kumaş boyası, deri, kürk, yün, keten ve diğer mallarla yapılan ticaretin kontro–lünden önemli gelir elde ediyordu. Mithradates'in İskit müttefikleri zengin altın bölgelerini ellerinde tut–maktaydı. Ayrıca göçer kavimler Azak Denizi ve Karadeniz çevresindeki steplere dağılmış zengin mezar höyüklerini yağmalı–yorlardı. Modern arkeologlar bu zarif mezarlardan birçoğunun Antik Çağ'da soyulduğunu keşfetmiştir. Bu altınların bir kısmı vergi ya da ticaret anlaşmaları aracılığıyla Pontos İmparatorluğuna gelmekteydi. Bunlara ilaveten Mithradates, Hindistan ve Çin'le yapılan kara tica–retinden de gelir elde ediyordu. İpek Yolu, Mithradates'in çocukluğunda açılmıştır. Pontos antik ipek yolunun güzergahı

üzerindedir. Ayrıca denizlerdeki korsanlık faaliyetlerinden gelen ganimetler de Pontos'a akmaktadır. Bunlar aynı zamanda büyük Mithratades'in gölge donanmasını teşkil ederler.

2) Savvas Kalenderidis, Batı Pontos, Infogomon 2005 s. 262

3) Yorgo Andreadis, Tamama Pontos'un Yitik kızı, ç.R. Zarakolu, Belge,2003, s 61-61

4) Hıristiyanlara karşı alınan üzücü tedbirler, genelde Hıristiyanlığın dinî bayramlarında alınıp, sebebi de kendi Tanrılarının hakiki olmayıp, kurtuluşu baska yerde aramaları içindi.

5) Emmanuil Emmanuilidis, Osmanlı İmparatorluğunun Son Yılları,Çev. Niko Çanakçıoğlu, Belge Y. 2014 158-159

6) BOA, DH. ŞFR, No: 602/51.

7) BOA, DH. ŞFR, No: 599/133.

8) BOA, DH. ŞFR, No: 587/69.

9) BOA, DH. ŞFR, No: 586/48.

10) Sezai Balcı, Giresun Rumları ve Gayrimüslim bir Belediye Başkanı: Kaptan Yorgi Konstantinidi Paşa, Libra, 2012, s 23

11) Ahmed Ferid Tek, Türk milliyetçiliğinin ideologlarındanıdır.

12) Sadece canını kurtarmak için Yurt dışına gidenler değil. Hıristiyanların dolaşımını yasaklandığından yurt içinde herhangi bir yerde olan dahi yerinden kıpırdayamamaktadır.

- 13) Sezai Balcı, Giresun Rumları... s 23-24
- 14) Takibat, Tehcir ve İmha, çev. Suzan Zengin Der. T. Hofmann, Belge Y. 2013, s 265.
- 15) Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi/ BCA - 272 / 10 / 1 / 54
- 16) BCA - 272 - 10 / 1 / 44
- 17) BCA - 272 - 10 / 1 / 2 / 17
- 18) BCA - 272 / 10 / 1 / 2 / 37
- 19) BCA - 272 / 10 / 1 / 2 / 42
- 20) BCA - 272 - 10 - 1 - 2 - 15 (maliye üyesinin adını ... gösterdim)
- 21) BCA - 272 - 10 - 1 - 2 - 14
- 22) BCA - 272 - 11 - 8 - 8 - 4
- 23) BCA - 272 - 10 - 2 - 11 - 6 (muhasibecinin adını ... olarak gösterdim)
- 24) Başbakanlık Osmanlı Arşivi/ BOA, DH.ŞFR., nr. 54-A/382
- 25) Takibat, Tehcir ve İmha... s 286
- 26) Takibat, Tehcir ve İmha... s 287-288
- 27) 13 aralık 1928 Yeşil Gireson s 4

28) 21 Temmuz 1932 Yeşil Gireson s 4

29) 21 Temmuz 1932 Yeşil Gireson s 5

Diğer Yazıları: <https://tarihvetoplumlar.com/sait-cetinoglu/>